

INUIT ATAQATIGIIT INATSIARTUNI

UKA2025/146

21.Okt.2025

Mariane Paviassen Jensen

Greenland Airports International A/S-imi piginnissutsit tamakkerlugit pissarsiarinissaat siunertaralugu, Naalakkersuisut naalagaaffiup oqartussaasuinut (Rigsmyndighederne) saaffiginninnissaannut peqquneqarnissaannik Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut.

(Inatsisartunut ilaasortaq Pele Broberg, Naleraq)

Inuit Ataqtiginniit aallaqqaammulli mittarfissuaartorneqartunut sanaartulernermi danskit piginneqataatsinneqarnerat akerlerinikuuarput, aamma suliat annertuut kittaartumik suliarineqarnissaat kissaatiginikuuarput, isumaqaratta taamak annertutigisunik sulianik ataatsimoortillugit suliaqartitsineq nunatta aningaasatigut ingerlanerani innarleeratarsinnaasoq, taamanikkulli ikinnerussuteqarpugut, amerlanerussuteqartut aalajangersaapput Nuummi Ilulissani Qaqortumilu mittarfiit ataatsikkoortillugit sanaartorneqassasut.

Tamatumalu kingorna aalajangiisimasut paasivaat suliassaq inatsisiliarititartik annertungaarmat aningaasassaqartinnaq. Sanaartornissaami ima annertutigipput akisutigalutillu nunatta nammassinnaasai qaangerlugit aningaasatiguuppat sulisussatiguuppalluunniit annertuallaarlutik.

Allatullu ajornartumik suliarinnittussanik akikinneruuvillutik aallartikkaluarpud, tamannali danskit naalagaaffiata aarleqqutigalugu aalajangerput namminneq nunatta iluani mittarfinnut marlunnut aningaasaleqataaniarlutik taamaallutik piginneqataalerlutik, misissuinerillu ingerlanneqarsimasut aallaavigalugit akilersinnaasutut isigisatik aningaasaliiffiginiaarlutik.

Naalagaaffeqatigiinneq tassani ersarlussimaqaaq aalajangersaasut avataaniit isigalugit nunasiaatitut pissusilersorfigineqarneq ersarissimaqaaq, taamanikkummi aalajangiinerit qinikkanit amerlanerussuteqartuni ersarikkaluqaaq, tassa mittarfiit pingasut ataatsikkut suliarineqassasut, Nuummi Ilulissanilu mittarfiit nunatta avataanniit timmisartunit tikittunit miffigineqarsinnaasut, Qaqortumi mittarfeeraq nunap iluani angalasunit miffigineqarsinnaasoq. Kujataamuuulluni erloqinarujussuarnikuuvoq misigisimanarluni nunap ilaattut annertuumik periarfissaareersimagaluamit Narsarsuup mittarfia aqutigalugu, nunatta avataaniit avammullu toqqaannaq mattunneqarlunilusoq misinnarnikuuvoq.

Naalagaaffiup pissusisoqqani atorlugu nunatsinni aningaasaliinerunngitsumik taamaallaalli aningaasarsiorfigisinnaasatut isigisaminnik aningaasaliinerat taamanikkut pivoq.

INUIT ATAQATIGIIT INATSIARTUNI

Narsarsuup mittarfittut matuneqarnissaa 2018-imi aalajangerneqarpoq, kujataani angallannermi atorluarneqartoq akilersinnaasutullu kommunimut sunniuteqarluartartuusimasoq, maanna ukiup tulliani oqaluttuaannanngulerpoq.

Mannalu tikillugu sulī naalakkersuisunit ersarissumik paasissutissiissutigineqarnikuunngilaq Narsarsuup pījuarnissaanut sunik naalakkersuinikkut pilersaaruteqartoqarneranik, taamaalilluni ilaanni nunaqarfinnik matooraaneraarsoqartarnera ilisarnarsisoortarpoq. 2018-imi aalajangersaasoqarmalli Narsarsuarmiut, Kangerlussuarmiut peqataatinneqarnissaat Inuit Ataqatigiiniit pīmasarinikuuvarput, naalakkersuisullu 2022-imi kiisami Narsarsuarmut tikillutik innuttaasunut naalakkersuinikkut 2018-imi aalajangigaaq nalunaarutigiartorlugu orninneqarput, taasumalli kingorna tigussaasumik sulī Narsarsuup siunissaa pillugu pilersaarummik tusagaqaqqinneqanngilagut, susoqartoruna? Narsarsuarmiut assorujussuaq misiginneqatiginarput, siunissaaq ernumanartoq, suliffimmi aalajaallutik ilaatigut ukiorpassuarni tunniusimaffigisimasartik maanna politikikkut aalijangiisoqarnerata kingorna qimattussanngorpaat, ilaasalu naluaat sumut qanorlu inuuniuteqarlutik ingerlariaqqissanerlutik.

Nunatta innuttaasa ilaat, Nunatta kujataanni avammut niuerfigisinnaaffipput, avataaniit tikinneqarsinaaffipput annikillisarinarneqaraluarnera, 2021-imi Inuit Ataqatigiit allanngortillugu aalajangiisariaqarsimavarput. Kommunal Bestyrelsiusimasup pīmasaa malinniarlugu naalakkersuisut Qaqortumi mittarfiup mikisumik sananeqartussasut siunnerfigineqarsimagaluartup anginersunngorlugu sananeqarnissaa Kommunal Bestyrelsiusimasut tamarmiullutik 2021-imi pīmasarisimasaat malillugu mittarfissap aningaasartassaanik nassaartoqarpoq.

Siuserusukkut naalakkersuisuusimasut inatsit aalajangersimasartik aningaasassaannik nassaarsimannginnerisa kingorna Inuit Ataqatigiit siuttunngornitsinni kingornussagut imaanaasimanngeqaaq. Aningaasat innuttaasunut toqqaannaq atorsimasinnaagaluakkagut maanna mittarfinnut sanaartornernut malugalugulu sulisitsineq nunanit allaneersunit ingerlanneqartillugu aningaasat ikinngitsut atorlugit sanaartortitsisoqalerpoq.

Siunerartooq tassaammat nunatta aningaasarsiorluarnerulernissaa aammalu angallannerup akikinnerulernissaa, pilersaarutilli naappertorlugit sanaartukkat tamarmik piffissaaq eqqorlugu naammassineqanngillat, aamma Nuup mittarfiata ammarnarata kingorna sulī angalanerup akikinnerulerneranik malugisaqanngilagut.

Kommuni kujalliup kommunale bestyrelsemi borgmesteriusimasup 2021-miit 2025-mut innuttaasut aallaavigalugit suliniutit ingerlanniarlugit suliniuteqaqataasimagaluarpoq, suleqatigiissitamik pilersitsinissamik Naalakkersuisut atsioqatigiissuteqarfigineratigut, Qeqqatalu kommuniata kommunalbestyrelsia manna tikillugu eqqeersimaartorujussuullutik Kangerlussuup siunissaa pillugu suliniutinik uteriillutik sulisimanerani maanna Kangerlussuup mittarfiata ammaannarnissaanik qulakkeerinnittumik inissimavoq, kommuni kujallermi maanna borgmesterip ajorluartumik Narsarsuup siunissaannut tunngatillugu utaqqiinnarpalaartumik nalunaaruteqarnera ilungersunartuuvoq.

INUIT ATAQATIGIIT INATSIARTUNI

Inuit Ataqatigiinni suleqatigiinnermik aammalu inatsit amerlanerussuteqartut aalajangersagaannit pingaarititsisuulluta ingerlatsivugut tamannalu attattuarparput, kikkunnt sullissinerput takuttuurtuarput immitsinnullu nittarsaatorsuunngikkaluarluta piumasaqaateqartarpugut suliaassanik sunik Naalakkersuisut piumasaqarfiginerlugit skærmikkuuppat imaluunniit ilutsinni suleqatigiinnikkuuppat apequtaatinnagu.

2018-imilu Inuit Ataqatigiit sinnerlugit oqaaseqaatigisimasami oqaatsigut suli attappagut uppersaataamatami Mittarfissuarnut maannakut Greenland Airportinik taaguuteqalersimasunut tunngatillugu ukulu siunissami peqqinnginnissaanassasutut isigisagut uteqqilaasavagut, isumaqatigiissutaasimasut namminersulerniarnitsinnuty akornusiimata tamannalu ersarimmat, uku taamanikkut oqaatigut suli ilungersornartuusut oqaatigissavagut:

1. Piumasaqaatigineqarpoq Kalaallit Airport A/S-ip siunissami anguniagai allannguuteqartinneqassappata taamaallaat pisinnaalissasut, Naalagaaffik aatsaat isumaqataallunilu akuersippat. Naalagaaffik tassani oqartussaalerpoq.
2. Malittarisassani allannguisoqassappat tamanna aatsaat pisinnaavoq apeqqummi ataasiinnarmilluunniit danskit naalagaaffiat aatsaat akuersippat.
3. Ingerlatseqatigiiffinnut inatsit naapertorlugu iluarsaaqqinnerit aatsaat pisinnaapput naalagaaffeqatigut akuersippata.
4. Ingerlatseqatigiiffiup pigisaasa nalillit ilaannik annertuunillu tunisisoqassappat aatsaat naalagaaffik akuersippat tamanna pisinnaalissasoq.
5. Periusussani aningaasaqarnermut tunngasut imaluunniit atugassiinerit, illuatungeriit aningaasaliinerisa illersornissaannut annertuumik pingaaruteqartut, (assersuutigalugu piginneqataassutit agguarneri, aningaasalersuinerit, qularnaveeqqusiinerit aamma pisiortornerit pisinnaapput, aatsaat naalagaaffeqatigut akuersipata.
6. Ingerlatseqatigiiffiup tassanilu aktiaatillit, aammalu pisortaatitat aalajangerneqarnissaannut danskit naalagaaffiat aatsaat akuersiteqqaarlugu inuttalerneqarsinnaapput. Suleqataasut akornanni isumaqatigiissuteqarnerni politikikkut akuliuffigineqannginnissamut tunngavissinneqarput, aamma niuerfinni assigiiaartitsinissamut naalagaaffik pissaaninitsinneqarpoq.
7. Aktiaatit tunniunneqarnissaannut imaluunniit ingerlatseqatigiiffimmi aktiaatit qularnaveeqqusiullugit taarsigassarsinissamut akuersissuteqarnerit pisinnaapput aatsaat naalagaaffeqatigut akuersippata.
8. Ingerlatseqatigiiffik sinneqartoorfiusumik ingerlanneqarluni tapiiffigineqanngitsumik imminut akilersinnaasumik suliffeqarfittut ingerlanneqassasoq piumasaqaatigineqarpoq, tamatumani danskit iluanaarutininik agguagarsisarnissaat qulakkeerlugu piumasaqaatigineqarpoq.
9. Naalagaaffik piumasaqaateqarpoq ingerlatseqatigiiffiup silatusaartumik patajaallisarneqarnissaa anguniarneqassasoq aammalu silatusaartumik patajaallisaanermik tatisimannittumik, sakkortuumik pissarsiassanut politikkeqarniarsarisoqassanngitsoq danskit naalagaaffiata piumasaraat.

INUIT ATAQATIGIIT INATSIARTUNI

Taakku qanortoq siunissami peqqinngisaannarlík, nunarput namminiussuseqarluni pilersissinnaasaminik pilersitsisinnaasariaqarpoq, isumatusaartumillu suliat ingerlanneqartarnissaat namminersulivinnissatsinnut qanillattuutaasunik naalakkersuinikkut sulisoqarnissaa pimoorunneqarluni suliarineqartuarli, puigornagu inuit pisinnaatitaaffeqarneri, tassuunakkummi nunatta ineriartorsinnaanera pitsaasusilik anguneqarsinnaammat.

Siunnersuut ima qulequtserneqarsimasoq: “Greenland Airports international A/S-imi piginnissutsit tamakkerlugit pissarsiarineqarnissaat siunertaralugu, Naalakkersuisut naalagaaffiup oqartussaasuinut (Rigsmyndighederne) saaffiginninnissaannut peqquneqarnissaanik Inatsisartut aalijangiiffigisassaatur siunnersuut.”

Isumaqarpugut Naalakkersuisut inuattut pisinnaatitaaffigut naapertorlugit suliamik allartitsinissaannut aporfissaqanngitsoq, Kalaallit Airportsip maanna qallunaanit piginneqataaffigineqarlutik ingerlanerat nunaminertanik atuineramik ilaqartut tigussaasunillu piginneqataaernerminnik peqataaffigineqartut Nunap inoqqaavisut pisinnaatitaaffitsinnik ILO-Konventioni nr: 169-imi naalagaaffiup iluani uagut Kalaallit ikinnerussuteqartuusugut pisinnaatitaaffigisarpugut aallaavigalugu suliamik ingerlatsisoqarnissaa kaammattuutigaarpugut. Nunat inoqqaavi Inuiaallu Naggueqatigiit Naalagaaffinni Namminersortuniittut pillugit isumaqatigiissutaanni Artikel 14-imi tassani atorneqarsinnaavoq ima oqaasertalerneqarsimammat:

- “1. Inuiaat pineqartut nunat immikkoortuinik qangaaniilli atukkaminnik pigisaqarnerat piginnittuunerallu akuersarneqassaaq.** Taassumap saniatigut naleqquffiini suliniuteqartoqassaaq inuiaat pineqartut nunat immikkoortuinik atuisinnaanerat qularnaarniarlugu, namminneq pigisaat piinarnagu aammali qangaaniilli inuuniutigalugu qangatuullu atuiffisimasaanni. Immikkut naatsorsuutigisariaqarparput inuiaat angalaannartut angallatillu naasorissaasartut atugaat.
2. Nunani Naalakkersuisut periusissat pisariaqartut periusersariaqarpaat nunat immikkoortui inuiaat pineqartut qangaaniilli pigisaat nalunaassallugit, qularnaarlugulu pigisaqarnermik **piginnittuunermillu pisinnaatitaaffiit sukumiisumik illersorneqarnissaat.**
3. **Pilersitsoqartariaqarpoq periaatsinik naammaginartunik naalagaaffimmi inatsisitigut aqqissuussinerit iluini inuiaat pineqartut nunamik pigisaqarnermut piumasaqaataasa naammassineqarnissaannut.”¹**

Aammalu
Artikel 23-imi immikkoortoq 2.

¹ https://humanrights.gl/files/media/document/ILO_C169_KAL.pdf

<https://humanrights.gl/files/media/document/DK%20ILO%20konvention%20nr%20169%20om%20oprindelige%20folk%20%20stammefolk%20%281%29.pdf>

INUIT ATAQATIGIIT INATSIARTUNI

“Inuiaat pineqartut noqqaassuteqarneratigut naammaginartumik teknikkikkut aningaasarsiornikkullu ikiorsiissutinik atugassiineqassaaq, tamatigullu, ajornanngiffiani, inuiaat taakku teknikkikkut qangaaniit atugaat kulturikkullu immikkuullarissusaaq tunaartaralugit, aamma ataaavartumik naappersuilluinnartumillu ineriartornerup pingaarussiani.”

Naalagaaffiup iluani naalagaaffeqatigiinnermi uagut inuiattut ikinnerussuteqarluta inissisimanitsinni naalagaaffiup pisinnaatitaaffigut naapertorlugit sulinissaminik pisussaaffeqarnera sakkortusisamik atortariaqarparput, pisinnaataaffitta ilagimmassuk nunatut nammineq uagut aningaasarsiornermi, piginnittuunermiluunniit killilersorneqartussaanata.

Taamaalliluta Inuit Ataqatigiinniit siunnersuummut allannguutissatut siunnersuusiarqarpugut imalu taasissutissaq qulequtserneqassasoq siunnersuutigalugu:

“Greenland Airport International A/S-ip tamakkiisumik, naalagaaffiup iluani ikinnerussuteqarluta nunap inoqqaavisut pisinnaatitaaffigut tunngavingalugit, nunatsinnit pigineqalernissaa siunertaqaralugu Naalakkersuisut naalagaaffiup oqartussaasuinut (Rigsmyndigheder) saaffiginnissuteqassasut, piumasaralugu nunatta iluani piginnittussaataanerput tunngavingalugu mittarfiit Nuummi Ilulissanilu taakkunungalu attumaassuteqartut tamarmik nunatsinniit tamakkiisumik pigineqanernissaanik suliaqaqqullugit Inatsisartut aajangiiffissaattut siunnersuut”

Tamanna pingaaruteqarluinnartuuvoq nunatsinnimi tassaavugut uagut kalaallit nunaqavissut nunaminnik tamakkiisumik atuisinnaasuseqartussaaajuaannartussat piginnittussaaajuaannartussat, tamannalumi aamma inatsit aallaavigalugit taamaattussaasaaq.

Inuit Ataqatigiinni qularutigineqassanngilaq ileqqorput malillugu tamanik suleqateqarsinnaasuseqaratta aammalu inuit pisinnaatitaaffiinik ilisimaarinnilluartuullutalu atuilluarsinnaasuugatta, suliassagut naammattumik piareersarfigalugillu mississuilluarluta suleriaaseqarnerput ersarittarmat, naak qinigaaffimmi uani oqarfiginiarneqaralarluta ilinniarsimassutsikkut inorsartuusutut tikkuarniarneqaraluarnitsinni maana suliassaq tiguserput suleqataaffigilluinnarlugu anguniagaqaqataaffigilluinnarlugulu manna tikillugu pimoorussamik tigussaasunillu Kalaallit Nunaat Kalaallillu innuttaat pillugit suliuarnerput inatsisilerinikkut salliutinneqarnissaanik pingaartitsiuarnerput assersuutissaqqissuni ukunani aatsitassanut inatsimmi, takornialerinerimut inatsimmi allarpassuarnilu takutittuaratigu.

Siunnersuut anguniakkamigut akernerneqarsinnaanngitsoq suleriaaserli pisinnaatitaaffigut aqutigalugit suliarneqarsinnaaneranik innersuussutigalugu ataatsimiititaliamut susassaqtumut suliassanngortipparput.

Qujanaq.